

22. Філософія: терміни, поняття. Навчальний енциклопедичний словник-довідник. За наук. ред. В. Л. Петрушенко. Львів: Новий Світ - 2000. 2020. 520 с.
23. Філософський енциклопедичний словник. За заг. ред. Шинкарука В. І. Київ: Абрис, 2002. 743 с.
24. Хамітов Н., Крилова С. Філософський словник. Людина і світ. Київ: НКТ: Центр навчальної літератури, 2018. 200 с.

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ (ПИТАННЯ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ БАЗИ)

Дольська О.О., Гончаренко Є.О.

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна*

Соціокультурні процеси сьогодення у світі стали настільки складними, що спиратися тільки на загально прийняті методологічні лінії, відштовхуючись, наприклад, від глобалізаційних методологій старого зразка, вже не доречно. Традиційна література на кшталт З. Бжежинського «Вибір: світове панування чи світове лідерство» вже не може бути підґрунтям для аналізу сучасних процесів, які постійно стрясають суспільство. Сьогодні ми стали свідками різноманітного прояву глобалізації. Стало ясно, що цей процес ускладнюється, сам феномен глобалізації втрачає свою однополярну лінію розвитку. Паралельно ускладнюється її визначення за допомогою універсальних характеристик, оскільки ідентифікується суперечливий комплекс транскордонних взаємодій різних рівнів між соціально-політичними формаціями, економіками, культурами.

Глобалізація у XXI ст вже не трактується як інтегративна концепція, що відображає тенденції прогресу світової культури, історії. Це вже не цілісний світ, взаємопов'язаний із ідеєю культурного плюралізму або мультикультуралізму. Сьогодні це вже один із найскладніших феноменів або процесів, який для свого дослідження вимагає особливих підходів методологічного характеру з метою відійти від традиційного його трактування. В центрі уваги опиняються результати і наслідки Бреттен-Вудської конференції, які стали основою для глобалізації в загальному її значенні. Активно обговорюються тези і вислови відомого геополітика Я. Бремера. А поруч із цими теоретико-філософськими роздумами з'являються роботи (орієнтовані на практичне застосування!) Л. Хенча про біоматеріали та інженерінг тканин тощо. Отже, світ став непередбачуваним, хаотичним, що приводить до постійних стресових ситуацій для людини і суспільства.

Відлуння глобалізації, наприклад, ми бачимо у розвитку освіти, бо новий світ не можна уявити без технологій, які змінюють прямо і побічно усі соціокультурні складові суспільства. Завдяки новим інформаційним технологіям змінюються і соціальні, і культурні можливості людини. Якщо вона не володіє технологіями інформаційно-комунікаційного характеру, вона втрачає один із адаптивних механізмів щодо динаміки соціуму, як слідство, виникає ряд проблем.

Які ж можна поставити контрольні питання, щоб дати відповіді на заявлену тему про соціокультурні зміни у XXI ст.? Ось деякі з них.

1. Культурні цінності підмінюються новими і впливають на образ людини;
2. Комп'ютерні технології набувають першорядного значення, що приводить до змін у стилі спілкування. Це тягне за собою проблему спілкування у ракурсі мовного питання: вона спрощується і йде у віртуальну площину;
3. Посилюється індивідуалізм, нівелюючись до егоїзму, що приводить до згасання загального соціального потенціалу людини;
4. Відбувається стихійне формування цифрової культури;
5. В очі кидається активізація процесу детеоретизації знання і свідомий курс на руйнацію освіти.

Це одні із позицій, які просто постійно обговорюються у кулуарах, настільки вони небезпечні для життя людини і суспільства, бо свідчать про соціальне здичавіння. Цей список майже безкінечний, якщо ми зануримося у більш широкий спектр аналізу фактичного матеріалу. Але все ж таки залишається одне із головних питань – пошуки методологічної бази для такого складного світу сучасності у питаннях соціокультурних трансформацій.

Література:

1. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство / Пер. з англ. А. Іщенка. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006.

ІНТЕРАКТИВНІ ЦЕНТРИ НАУКИ У СВІТЛІ ПОГЛЯДІВ ФРЕНКА ОППЕНГЕЙМЕРА ТА БРУНО ЛАТУРА: СПІЛЬНЕ КОНСТРУЮВАННЯ І ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ ЗНАНЬ

Дунець В. Б., Щепанський В. В.

*Національний центр «Мала академія наук України»;
Український державний університет імені Михайла Драгоманова;
Інститут прикладних систем управління НАН України;
Національний центр «Мала академія наук України»,
м. Київ, Україна*

Ця наукова розвідка є черговим кроком у процесі переосмислення фундаментальної ролі центрів науки у контексті сучасних українських викликів, зокрема в умовах повномасштабної війни та необхідності створення активного й динамічного освітнього середовища, де відбуватиметься не тільки популяризація науки, але й також залучення до науки українських дітей та молоді. Проведення такого теоретичного аналізу філософських ідей та поглядів на центри науки, зокрема американського фізика – Френка Оппенгеймера, а також французького соціолога та філософа – Бруно Латура, значно розширить масштаб й глибину здійснених раніше досліджень у контексті природи походження центрів науки та їх ролі у суспільстві.

Центри науки є одними з ключових інституцій популяризації науки та наукової комунікації, які дають змогу широкій аудиторії отримати доступ до наукових знань через інтерактивні експонати, освітні програми та інші науково-освітні заходи (наукові фестивалі, наукові пікніки тощо). Однак, традиційний погляд на ці центри, як на місця, де лише демонструються наукові події чи факти, потребує переосмислення, зокрема у контексті українського сьогодення. Почнімо з Ф. Оппенгеймера, засновника першого у світі повністю інтерактивного центру науки – «Експлораторіум» (Сан-Франциско, США), в якому пізнання науки відбувається через самостійний та практичний досвід кожного відвідувача. Адже, на переконання американського фізика, наука має бути відкритою для всіх [5, р. 979]. Через інтерактивні науково орієнтовані експонати, що запрошують до активної участі, Ф. Оппенгеймер створив спосіб демократизувати науку, зробивши її доступною для широкого кола людей, незалежно від наявного у них наукового досвіду. Щобільше, центри науки не є місцями пасивної передачі знань, а просторами, де знання співконструються в активній взаємодії з громадськістю.

Такий підхід до популяризації наукових знань робить центри науки унікальними просторами, де відвідувачі стають співучасниками наукового процесу. Це співвідноситься з позицією французького філософа Б. Латура про те, що наука формується через взаємодію багатьох акторів у складній мережі. Його акторно-мережева теорія відкриває нові горизонти для розуміння того, як наука формується через мережі взаємодій між людьми, ідеями, технологіями та соціальними інститутами [7, р. 95].